

چکیده

از نظر اسلام کار و همت و تلاش برای اداره زندگی امری پسندیده و با دین سازگار است . پیشوایان دین ، مردم را به تلاش و فعالیت تشویق و از تنبلی و بیکاری نهی کرده اند .

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام خود کار می کردند و به جای کمک به محتاجان معمولاً به آنها ابزار کار و کسب می دادند .

دین اسلام کار را به منزله عبادت و موجب افتخار و رسیدگی به مال و ملک را نشانه جوانمردی و ایمان می داند .

بیکاری عقل را کم و دعای شخص بیکار مستجاب نمی شود و پیشوایان برای تن آسایی دعا نمی کردند ، کار در صورتی موثر و ثمر بخش است که انسان از حرام خواری و خیانت پرهیز و از مشاغل و شیوه های غیر مجاز استفاده نکند .

واژگان کلیدی

همت : قصد کردن - اراده کردن

مضاعف: دو برابر - دو چندان

بردباری : 1 - بارکشی 2 - متحمل ، آورنده ، تحمل کننده 3 - صبور ، شکیبایی

کار : کاشتن ، کاریدن ، کشت و کار ، احراز کاشتن و کاریدن

سیره : سهره

اشتغال : پرداختن به ، به کاری سرگرم شدن ، اشتغالات

ابتکار : در بامداد رفتن ، پگاه برخاستن ، نوآوران

تحقیق : درست کردن ، رسیدن ، پژوهش ، بررسی ، مطالعه ، واقعیت

نفس : شراع (کشتی رانی) بندی است که به شراع دوخته شده و به دستور اتصال دارد

رزق : قوت ، روزی ، روزانه ، ج . ارزاق

میسور : آسان شده ، سهل ، آسان ، ج. میسورات

فهرست مطالب

صفحه	موضوع
1	مقدمه
2	کار در اسلام
2	سیره پیشوایان
3	کار و همت از زوایای مختلف
3	کار موجب افتخار است
4	رابطه کار و عقل
4	دعای شخص بیکار
4	همت و کار و تلاش موثر
5	همت بزرگ در راه دانش
6	همت بزرگ در جمع کرده ثروت
7	همت بلند در مسیر جاه طلبی و مقام
9	برای بهبود کار دقت کنید
9	راه شناخت بلند همتان
9	ارزش کار نشاط آور و مداوم
10	ارزش کار مداوم و تخصص
10	سبقت در کارهای نیک
10	جهت دار بودن یا نبودن کار در اسلام

شخصیت انسان در پرتو کار و تلاش شکل می گیرد و چنان چه این کار و تلاش ارزش معنوی بیابد عبادت می شود . خداوند سبحان که خود کارگردان جهان هستی است کار و همت را مورد تکریم و ستایش قرار داده است و سعی آنان را مشکور دانسته است .

غالب پیامبران الهی کار می کردند و کارگر بودند . بنیان گذار جمهوری اسلامی ، حضرت امام خمینی رحمه الله علیه حامی همیشگی کار و همت کارگران بوده است ، تا بتوانند با جدیت ، تلاش ، ابتکار ، خلاقیت و نوآوری در صحنه های مختلف خود را همگام با تکنولوژی جهانی ببینند و در شکوفایی کشور تلاش نمایند .

وجدان کاری و همت با انضباط اجتماعی دو عامل مهم در پیشرفت هر کشوری است که اگر با عدالت اجتماعی همراه شود ضامن ملت هاست . رعایت اخلاق با همت مضاعف ، همراه جدیت و جلب رضایت مردم است ، نکته ای است که نباید از آن غافل شد ، انرژی هسته ای و دسترسی ایران به این فناوری نوید آینده ای خوب جهت کارگران در این مقوله که حق هر ایرانی است را می دهد و مرهون پیگیری و جدیت و خلاقیت و کارکردن و همت جدی کارگران است .

کار در اسلام

تلاش برای تأمین زندگی مادی از موضوعاتی است که در شریعت مقدس اسلام بر آن تأکید فراوان شده است . قرآن کریم در آیات فراوانی از آفرینش زمین و آسمان ، خشکی و دریا، ماه، خورشید و ستارگان، شب و روز و همه عوامل طبیعی به عنوان مقدمه تأمین معاش آدمی یاد می کند^۱، به عنوان

نمونه می فرماید: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَدْعُنَا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ أَنْتُمْ أَنْتُمْ لَمْ تَكُنُوا وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (مجادل: ۳۱) «چه کسی است که ما را به یاد خداوند می خواند؟ شما هستید که ما را ندانید و خداوند بر هر چیزی قادر است» (مجادل: ۳۱). ﴿وَمَا جَعَلْنَا الْفَلَاحَ وَالْجَبَالَ إِلَّا لِلنَّاسِ أَمْ يُبْصِرُونَ أَمْ يَلْقَوْنَ السَّاعَةَ يَوْمَ يَكُونُ السَّيْلُ الْكَافِرِينَ﴾ (فجر: ۲۶) «و ما را [دریا و کوه] را جز برای مردم نیافریدیم، آیا می بینند یا [در] روز قیامت می بینند آن روزی که موجی از کافران را فرا گیرد» (فجر: ۲۶). ﴿وَمَا جَعَلْنَا الْفَلَاحَ وَالْجَبَالَ إِلَّا لِلنَّاسِ أَمْ يُبْصِرُونَ أَمْ يَلْقَوْنَ السَّاعَةَ يَوْمَ يَكُونُ السَّيْلُ الْكَافِرِينَ﴾ (فجر: ۲۶) «و ما را [دریا و کوه] را جز برای مردم نیافریدیم، آیا می بینند یا [در] روز قیامت می بینند آن روزی که موجی از کافران را فرا گیرد» (فجر: ۲۶).

بروید و از روزی دهنده خداوند بخورید و بازگشت و اجتماع همواره به سوی شماست!

از دیدگاه اسلام کار، تلاش و اشتغال به یکی از حرفه های مفید نه تنها با ایمان و تدین منافاتی ندارد ؛ بلکه در مدح کار و اشتغال و نکوهش تنبلی و بیکاری احادیث فراوانی به دست ما رسیده است .

امام صادق علیه السلام در مورد تشویق به کار و نکوهش تن پروری می فرماید : «لو رأيت الصفيين قد التقيا فلا تدع طلب الرزق في ذلك اليوم ؛ اگر روزی دیدی دو لشکر با هم مواجه شده اند باز هم از طلب روزی دست بردار» و فرمود : «انی لا حبّ ان اری الرجل متحرّفاً فی طلب الرزق ؛ من دوست دارم ببینم مرد برای کسب روزی خود حرفه ای دارد» و فرمود : «لا تكسل عن معيشتك فتكون كلاً علی غیرک ، در کار و کسب تنبل مباش که بار دیگران شوی»^۳.

^۱. محمدرضا ، جباران ، درسنامه علم اخلاق، قم ، مرکز نشر هاجر ، ۱۳۸۵ ، ج ۱ ، ص ۱۷۱ .

^۲. ملک/۱۵ .

^۳. وسائل الشیعه ، ج ۱۲ ، ص ۳۷ .

چیز اندک که با اشتیاق تداوم یابد ، بهتر از فراوانی است که رنج آور باشد.^۱

ارزش کار مداوم و تخصص

کسی که به کارهای گوناگون بپردازد ، خوار شده ، پیروز نمی گردد!^۲

سبقت در کارهای نیک

کار نیک به جا آورید ، و آن را هر مقدار که باشد کوچک بشمارید ، زیرا کوچک آن بزرگ و اندک آن فراوان است ، و کسی از شما نگوید که : دیگری در انجام کار نیک از من سزاوارتر است ! گرچه سوگند به خدا چنین است ، خوب و بد را طرفدارانی است که هرگاه هر کدام از آن دو را واگذارید ، انجامش خواهند داد.^۳

کارگران ، کار را وظیفه انسانی ، دینی و وجدانی خودشان بدانند

... کارخانه های کشور ، همه کار کنند ، همت کنند ، کارگران کشور ، کار را وظیفه انسانی و دینی و وجدانی خودشان بدانند . کارگر هم فقط کسی نیست که در کارخانه است ، هرکس که یک کار مفید در این مملکت انجام می دهد یک کارگر است ، یک نویسنده ، یک معلم ، هنرمند ، یک مبتکر و یک محقق اینها همه کارگرند .

چرا خدای متعال یاد دادن و کار کردن را برای بشر موجب ثواب قرار داده است؟ العیاذ بالله ، کارهای خدا که گزاف نیست! این بدین خاطر است که ان کمالی که خدای متعال می خواهد بشر در دوران زندگی به آن نائل شود ، لذا جمله به علم و کار بستگی دارد پس یکی از دست آوردهای کار کردن ثواب الهی است.^۴

جهت دار بودن یا نبودن کار در اسلام

^۱ . همان ، حکمت 444 ، ص 527 .

^۲ . همان ، حکمت 403 ، ص 521 .

^۳ . همان ، حکمت 442 ، ص 523 .

^۴ . محمد ، بیطرفان ، همان ، ص 523 .

در این جا نکته ای وجود دارد و آن این است که هر کاری را به دو طریق می توان انجام داد ، یکی دارای جهت و هدف و یکی هم بی هدف و بی جهت فرض کنید یک نفر می خواهد کاری انتخاب کند یک وقت است که برایش فرقی نمی کند چه کاری باشد و می خواهد کاری بکند که در آمدی داشته باشد و صرفاً حرکتی انجام گیرد ، یک وقت هم می گردد ، کاری را انتخاب می کند و می سنجد که امروز چه کاری لازم تر و مفید تر و مردم به آن نیازمندترند .

این دومی کار جهت دار می شود ، در شرع مقدس اسلام به این جهت کارها ، توجهی خاص شده است ، البته قصد من این نیست که بگویم هر کسی می خواهد کاری انتخاب کند بگردد و ببیند چه کاری لازم تر است ما می خواهیم برای جهت کلی کشور و جامعه صلاح اندیشی کنیم . در اسلام به جهت کار خیلی توجه شده است ، مثلاً در عبادات می گویند باید قصد قربت کرده ، قصد قربت یعنی همان جهت گیری و این که انسان کار را برای خدا انجام دهد و در جهت رضای الهی باشد ، شاید ظاهر و شکل مادی کار ، خیلی هم فرق نکند ، روح کار فرق می کند^۱.

نفس کار کردن ، یک وظیفه است

درست باید به این نکته توجه کرد که نفس کار کردن ، یک وظیفه است ، آن کس که به این وظیفه عمل می کند و به کار و همکت می پردازد ، محترم و عزیز و پیش خدا مأجور است ، به گمان من ، کسانی هم که برای گذران زندگی شان کار می کنند ، پیش خدای متعال مأجورند ؛ چون نفس کار عزیز و بزرگ و برای سرنوشت انسان تعیین کننده است ، پس کارگرن باید احساس کنند کاری که انجام می دهند مورد رضای خداست و وظیفه انسانی است^۲.

«انرژی هسته ای ، نشانه همت و کار مضاعف جوانان کشور»

رفتیم و دیدیم راست می گویند ، «توانستیم» این کشوری که در طول سالهای متمادی فقط چند سد در این کشور ساخته شده بود ، آن هم همه اش به دست بیگانه ها ؛ چه کسی تصور می کرد که این کشور در سد سازی در کل منطق ، از لحظه فناوری و توانایی و قدرت علمی و قدرت محاسبه و امثال

^۱. همان ، ص 90 .

^۲. همان ، ص 93 .

اینها اول بشود ؛ این کشوری که اکثر مناطقش از نیروی برق معمولی محروم بودند ، چه کسی باور می کرد حالا در یک راهی بیفتد که انرژی و فناوری هسته ای را آن هم خودش نه از دیگران وام بگیرد فراهم کند ، برای اینکه بتواند خودش از این شیوه های پیشرفته ی دنیا تهیه کند ! چه کسی فکر می کرد ؟! دیدیم می شود رفت ؛ اقدام کردیم ، دیدیم می توانیم ، این ملت تجربه را دارد ، بعد از این همین طور است^۱.

همت

ای مردم! از خدا بترسید هیچ کس بیهوده آفریه نشده تا به بازی پردازد ، و او را به حال خود وا گذاشته اند تا خود را سرگرم کارهای بی ارزش نماید و دنیایی که در دیده ها زیباست ، جایگزین آخرتی نشود که آن را زشت می انگارد و مغروری که در دنیا به بالاترین مقام رسیده چون کسی نیست که در آخرت به کمترین نصیبی رسیده است^۲.

^۱. همان ، ص 159 .

^۲. عباس ، قمی ، حکمت 370 ، ص 513 .

نتیجه گیری

تلاش برای تامین زندگی مادی از موضوعاتی است که در شریعت مقدس اسلام بر آن تاکید فراوان شده است و سیره پیشوایان دین این بوده که نه تنها مردم را به کار و تلاش تشویق و از بیکاری و کسالت نهی می کردند بلکه در عمل نیز خود دو نکته را مراعات می کردند : نخست آنکه از تلاش و کوشش برای تامین زندگی ابایی نداشتند و دوم اینکه معمولاً به افرادی که برای دریافت کمک به ایشان مراجعه می کردند ، به گونه ای کمک می کردند که به کاری مشغول شوند و راه درآمدی پیدا کنند .

و امامان معصوم علیهم السلام علاوه بر تشویق به کار و تلاش و نکوهش بیکاری و تنبلی تلاش کرده اند نظر مخاطبان خویش را از جهات مختلف به کار جلب کنند ، گاهی کار را عبادت شمردند یا معیار معنویت ارزیابی می کنند و گاهی آثار کار و بیکاری را بررسی می کنند و زمانی شیوه های کار و همت را بهتر و موثرتر را به اصحاب خویش می آموزند .

عقل اکتسابی انسان ، تنها با تحصیل فنون و دانش های مختلف ، تجربه امور گوناگون و معاشرت با اصناف مردم افزایش می یابد و این همه در ضمن کار و تلاش و حضور در جامعه میسر و در تنبلی و بیکاری قربانی می شوند .

منابع و مآخذ

- 1- قمی، عباس، نهج البلاغه، قم، قدس، 1383.
- 2 - بیطرفان، محمد، کار و کارگر از نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، تهران، انتشارات بیطرفان، 1385.
- 3- مطهری، مرتضی، آزادی معنوی، قم، انتشارات صدرا، 1378.
- 4 - جباران، محمدرضا، درسنامه علم اخلاق، قم، مرکز نشر هاجر، 1385.
- 5 - معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران، نامن، 1384.